

24.55x25.38	1/3	עמוד 8	עולם קטן	10/11/2017	61000103-1
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

מגילת התקומה

במלאת מאה שנה להצהרת בלפור בי"ז בחשוון תרע"ח

הפרק הרביעי מתוך 'מגילת התקומה' של ד"ר חגי בן ארצי,
שעתידיה לצאת לכבוד 70 שנה למדינת ישראל

ההכרה המדינית בתנועה הציונית

- א. **מאמציו של בנימין זאב הרצל** להשיג הכרה בינלאומית בתנועה הציונית ובמטרותיה לא נשאו פרי.
- ב. הוא נפגש עם הקיסר הגרמני וילהלם השני; עם הסולטן התורכי עבדול חמיד השני; עם ויטוריו עמנואל השלישי מלך איטליה.
- ג. כולם סירבו לתמוך בתנועה הציונית.
- ד. ברור ובוטה מכולם היה האפיפור פיוס העשירי, שהבהיר להרצל שכל עוד לא יקבלו היהודים את ישו ואת הנצרות "לא נוכל להסכים שיהיו שוב הבעלים של הארץ הקדושה".
- ה. רק בריטניה גילתה אהדה לרעיון הציוני.
- ו. במשא ומתן אתה עלתה האפשרות של התיישבות יהודית בסיני, שהיה בשליטת הבריטים, אך התכנית נדחתה על ידי הלורד קרומר, המושל הבריטי של מצרים.
- ז. בהמשך הדיונים הציעה בריטניה, שבראשה עמד הלורד בלפור, תכנית להתיישבות יהודית באוגדה שבמרכז אפריקה, אך גם התכנית הזאת נדחתה בסופו של דבר על ידי הקונגרס הציוני השביעי, שהתכנס לאחר מותו של הרצל בתרס"ד (1904).
- ח. גם פעולותיו המדיניות של דוד וולפסון, שירש את הרצל בהנהגת התנועה הציונית, נכשלו כולן.
- ט. ערב מלחמת העולם הראשונה עמדה ההסתדרות הציונית – 17 שנה לאחר הקמתה – בפני שוקת שבורה.

אהרן אהרונסון יעץ לאלנבי
לפרוץ צפונה דרך באר
שבע, שם היה המערך
התורכי דליל בהרבה
מאשר בעזה המבוצרת.
ואכן, בהתקפת פתע מהירה
הצליח הצבא הבריטי
לכבוש את באר־שבע בט"ו
בחשוון תרע"ח (31.10.1917).
מכאן הפריצה צפונה
לכיבוש הארץ הייתה קלה
ומהירה: בכ"ב בחשוון
נכבשה עזה, ובל' בחשוון
נכבשה יפו

י. שום גורם בעולם לא היה מוכן לשתף עמה פעולה.

יא. גם העם היהודי התייאש מהסיכוי להצלחה.

יב. ההגירה היהודית מאירופה לאמריקה גברה והגיעה לממדים של מיליונים. המעורבות של הנוער היהודי בתנועות הסוציאליסטיות ברוסיה גדלה, וגם ההתבוללות של הנוער היהודי במערב אירופה עלתה להיקפים מבהילים.

יג. גם בארץ ישראל גברה ההתנכלות של השלטון התורכי לעלייה ולהתיישבות, רבים מן העולים התייאשו ועזבו את הארץ.

יד. החזון הציוני נראה באותם ימים בלתי מציאותי וחסר סיכוי.

טו. **דווקא באותם ימים של ייאוש ואכזבה** יצאה מיפו קריאתו של הרב קוק לרבני אירופה: "לארץ ישראל, רבותי, לארץ ישראל!" ("הקריאה הגדולה לארץ ישראל").

טז. באיגרותיו ובמאמריו הזהיר הרב קוק את יהודי אירופה מפני הסכנות שמשקפות להם בגלות – הן סכנה של השמדה והן סכנה של התבוללות וטמיעה.

יז. "הימלטו על נפשכם, הצילו את עצמכם בטרם יהיה מאוחר מדי", זעק הרב.

יח. לא, אמריקה היא לא הפתרון! בא זמן הגאולה, הגיע הזמן לחזור הביתה, ולכן רק בארץ ישראל יש עתיד לעם ישראל.

יט. לצערנו, רובם של הרבנים ומנהיגי הקהילות נשארו אטומים ואדישים לקריאותיו־זעקותיו.

כ. אבל הרב קוק צדק!

כא. הישועה הגיעה דווקא מן המלחמה הנוראה, מלחמת העולם הראשונה, שפרצה בה' באב תרע"ד (28.7.1914).

כב. בדיוק כפי שחזה הרב קוק כבר בראשית המלחמה: "כשיש מלחמה גדולה בעולם מתעורר כוח משיח... וכתום המלחמה מתחדש העולם ברוח חדש ורגלי משיח

21.84x32.28	2/3	עמוד 8	עולם קטן	10/11/2017	61000104-2
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון - 80790					

מתגלים ביותר" (ספר "אורות", פרק "המלחמה").

כג. כך גם חז"ל רמזו לנו בנוסח התפילה: **"בעל מלחמות**, זורע צדקות, מצמיח ישועות, בורא רפואות, נורא תהילות, אדון הנפלאות... **אור חדש על ציון תאיר**..." (מתוך תפילת שחרית).

ד. אכן, נוראה הייתה המלחמה, שנמשכה ארבע שנים תמימות (תרע"ד-תרע"ח; 1914–1918), וכמעט כל מדינות העולם השתתפו בה.

כה. מצד אחד לחמו הקיסרות האוסטרו-הונגרית, גרמניה, בולגריה והאימפריה התורכית (מעצמות המרכז).

כו. ומן הצד השני לחמו רוסיה, צרפת, בריטניה, בלגיה, סרביה, איטליה, יפן, רומניה ולבסוף גם ארצות הברית (מעצמות ההסכמה).

כז. לראשונה בהיסטוריה האנושית – מלחמה עולמית.

כח. מיליונים רבים נספו בה – חיילים ואזרחים.

כט. בתוכם גם יהודים רבים, לפחות כחצי מיליון, מהם כ־150 אלף חיילים יהודים.

ל. גם יהודי ארץ ישראל סבלו מאד בגלל ההתנכלות של התורכים, שגירשו אלפים מן הארץ, ובגלל רעב ומגפות שגרמו למותם של רבים.

לא. **אבל המלחמה הזאת הביאה לעם ישראל בשורת גאולה**, שלא הייתה כמותה בכל ההיסטוריה היהודית והאנושית.

לב. במחצית השנייה של המלחמה פעלה בריטניה למיגורה של האימפריה התורכית, ששלטה בכל המזרח התיכון.

לג. באזור זה התגלו משאבי נפט עצומים, שהיו נחוצים להפעלת אמצעי המלחמה – כלי רכב, טנקים ומטוסים.

לד. גם תעלת סואץ, שמקשרת בין בריטניה להודו, נמצאת באזור זה.

לה. והנה, ההשגחה העליונה דאגה לכך, שבראשה של בריטניה יעמדו באותו הזמן שני אוהדים גדולים של החזון הציוני: ראש הממשלה – דייוויד לויד ג'ורג', ושר החוץ – ארתור ג'יימס בלפור.

לו. זה לא היה מובן מאליו; במחצית הראשונה של המלחמה כיהן כראש ממשלה בבריטניה הרברט אֶסְקוויֹת', שהתנגד לתנועה הציונית ודחה מכול וכול את הרעיון הציוני כאבסורדי ובלתי מציאותי.

לז. לשמחתנו, נאלץ אסקוויֹת' האנטי-ציוני להתפטר בי"א בכסלו תרע"ז (6.12.1916), ובמקומו התמנה לויד ג'ורג' הציוני.

לח. את אהדתו לעניין הציוני שאב לויד ג'ורג' קודם כול מן החינוך הנוצרי-אוונגליסטי שקיבל במשפחתו.

לט. התנועה האוונגליסטית התפתחה באנגליה במהלך המאה ה־19 לספירה הכללית, ובמרכזה תפנית דרמטית ביחס לעם היהודי לעומת הנצרות הקלאסית.

מ. הנצרות, שיצאה מן היהדות והתנתקה ממנה, ראתה בעם היהודי שלא קיבל את האמונה הנוצרית עם מקולל, שנגזרה עליו גלות נצחית וייסורי עולם.

מא. והנה התרחש הנס: בלבה של האימפריה הנוצרית הגדולה בהיסטוריה קמה תנועה נוצרית חדשה, שדגלה בשיבתו של העם היהודי למולדתו, לארץ הקודש.

מב. אחד הביטויים של התנועה הזאת היה ספרה של הסופרת הבריטית ג'ורג' אֶלְיוֹט: דְּנִיאל דִּירוֹנְדָה, שבו היא מתארת את שובו של עם ישראל לארצו כפי שניבאו נביאי ישראל.

מג. הספר זכה לתפוצה גדולה ולהשפעה עצומה ברחבי הממלכה.

מד. ההשגחה הא־לוהית דאגה לנס בתוך נס: דווקא בשעה הקריטית ביותר לעם היהודי התייצב בראש האימפריה הבריטית נוצרי עם חינוך אוונגליסטי.

מה. מה שהגביר את זיקתו של לויד ג'ורג' לרעיון הציוני היה פגישתו עם ד"ר חיים ויצמן – מדען יהודי, מראשי התנועה הציונית, שעבד במעבדות של הצבא הבריטי.

מו. ד"ר ויצמן סייע לצבא הבריטי בשעתו הקשה, כאשר פתר את בעיית המחסור באצטון לתעשיית החימוש של בריטניה.

מז. באותה תקופה, בטרם עלה לראשות הממשלה, התמנה לויד ג'ורג' לשר המלחמה (ה' בתמוז תרע"ו – 6.7.1916) במקומו של הרברט קיֶצ'ֶנְר, שהאנייה שבה הפליג טובעה בידי הגרמנים.

מח. במסגרת תפקידו כשר המלחמה נפגש לויד ג'ורג' עם ויצמן, והוא פרש לפניו את מטרותיה ותכניותיה של התנועה הציונית, ואותן קיבל המדינאי הבריטי בהתלהבות גדולה.

מט. כשר החוץ בממשלתו וכחבר בקבינט המלחמה מינה לויד ג'ורג' את ארתור ג'יימס בלפור, גם הוא אוהד גדול של הציונות.

נ. גם אהדתו של בלפור לציונות נבעה מן הרקע האוונגליסטי שלו ומן ההיכרות שלו עם ד"ר ויצמן בתפקידו הקודם כשר הממונה על הצי הבריטי.

נא. **הלורד בלפור היה ראש ממשלת בריטניה כאשר** הוצעה להרצל תכנית אוגנדה, וכבר אז גילה את אהדתו לתנועה הציונית.

נב. למשימת הכיבוש של ארץ ישראל והמזרח התיכון יצא הצבא הבריטי ממצרים, שבה שלטו הבריטים למעשה מאז דיכוי המרד של מוחמד עלי.

נג. בסבלנות רבה חצו את מדבר סיני תוך שהם נעזרים באלפי גמלים, "ספינת המדבר", לצורכי אספקה.

נד. אבל שני הנסיונות שלהם לפרוץ צפונה דרך עזה נכשלו, מכיוון שבאזור זה הקימו התורכים מערך מבוצר אדיר, שהצבא הבריטי לא הצליח לפצחו.

נה. בעקבות הכישלון הוחלף הפיקוד של הצבא הבריטי בארץ ישראל, והגנרל אדמונד הנרי אלנבי, גם הוא אוהד של התנועה הציונית, התמנה למפקדו החדש של הצבא.

נו. הוא נעזר בעצתו של ראש מחתרת ניל"י ("נצח ישראל

לא ישקר"), אהרן אהרונסון, שיחד עם אחותו שרה ועם קבוצת חברים פעל להעברת מודיעין לצבא הבריטי במצרים.

נז. אהרונסון יעץ לאלנבי לפרוץ צפונה דרך באר־שבע, שם היה המערך התורכי דליל בהרבה מאשר בעזה המבוצרת.

נח. ואכן, בהתקפת פתע מהירה הצליח הצבא הבריטי לכבוש את באר־שבע בט"ו בחשוון תרע"ח (31.10.1917).

נט. מכאן הפריצה צפונה לכיבוש הארץ הייתה קלה ומהירה: בכ"ב בחשוון נכבשה עזה, ובל' בחשוון נכבשה יפו.

ס. **בכ"ה בכסלו תרע"ח**, נר ראשון של חנוכה (9.12.1917), נכבשה ירושלים, ולמחרת, בנר שני של חנוכה, נכנס הגנרל אלנבי לירושלים.

סא. שוב התרחש נס חנוכה לעם היהודי!

סב. האימפריה הנוצרית הגדולה בהיסטוריה כבשה את ארץ־הקודש, שמקודשת לא רק ביהדות אלא גם בנצרות.

סג. אבל בניגוד לפעמים הקודמות שבהן הנצרות כבשה את ארץ ישראל – הביזנטים במאה ה־4 והצלבנים במאה ה־11 – לא רק שהבריטים לא פגעו ביהודים כמו בעבר אלא הגישו את ארץ הקודש לעם ישראל על מגש של כסף.

סד. מיד לאחר כיבוש באר־שבע, **בי"ז בחשוון תרע"ח** (2.11.1917), הוציאה בריטניה הצהרה, המוכרת כ"הצהרת בלפור", שתומכת בתנועה הציונית ובמטרותיה.

סה. במכתב ששלח הלורד בלפור, שר החוץ הבריטי, ללורד ג'יימס רוטשילד, ראש הפדרציה הציונית בבריטניה, הביעה בריטניה את "האהדה לשאיפות היהודיות־ציוניות" ("Sympathy with Jewish Zionist aspirations").

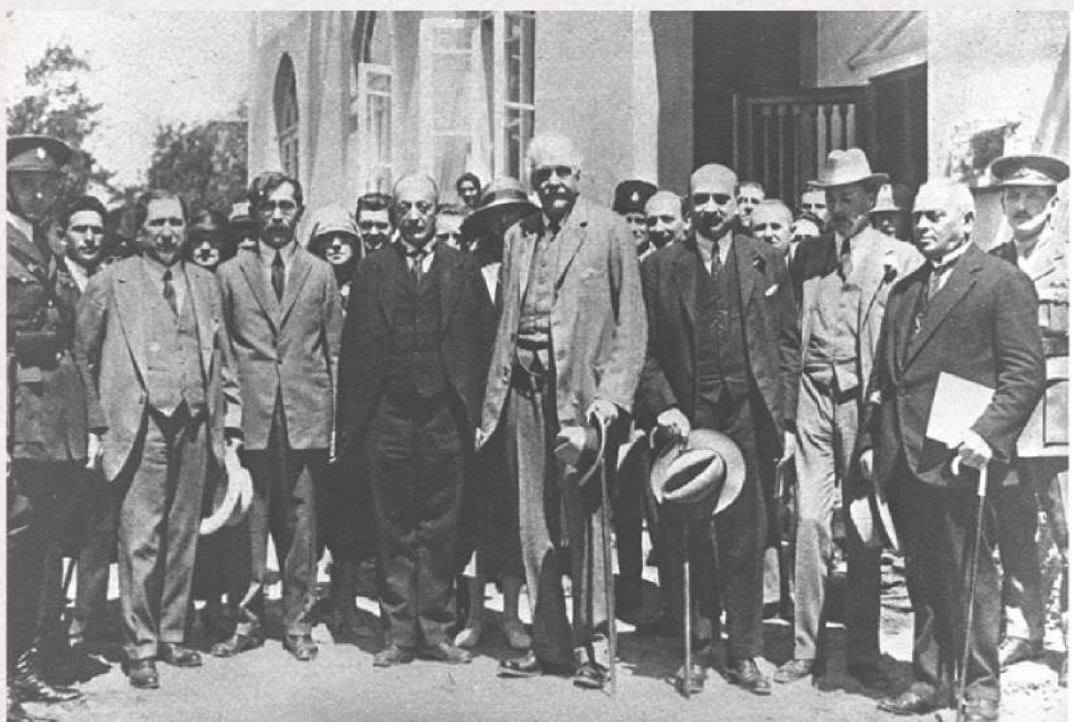
סו. האהדה הזאת באה לידי ביטוי בתמיכת הממשלה הבריטית "בהקמת בית לאומי לעם היהודי, בארץ ישראל" ("Establishment in Palestine of a national home for the Jewish People"), ובהתחייבות לעשות כל מאמץ להשגת מטרה זו.

סז. לראשונה מאז הצהרת כורש, שניתנה מטעם האימפריה הפרסית בראשית ימי הבית השני (539 לפני הספירה), הכירה אימפריה עולמית בזכותו של העם היהודי לשוב למולדתו ולהקים בה מחדש את ביתו הלאומי.

סח. אבל הממד הנסי בהצהרת בלפור עולה עשרת מונים על הנס בהצהרת כורש – בימינו מדובר באימפריה נוצרית, עם רקע אנטישמי של כמעט אלפיים שנה, שמביאה בשורת גאולה לעם ישראל אחרי גלות של כמעט אלפיים שנה.

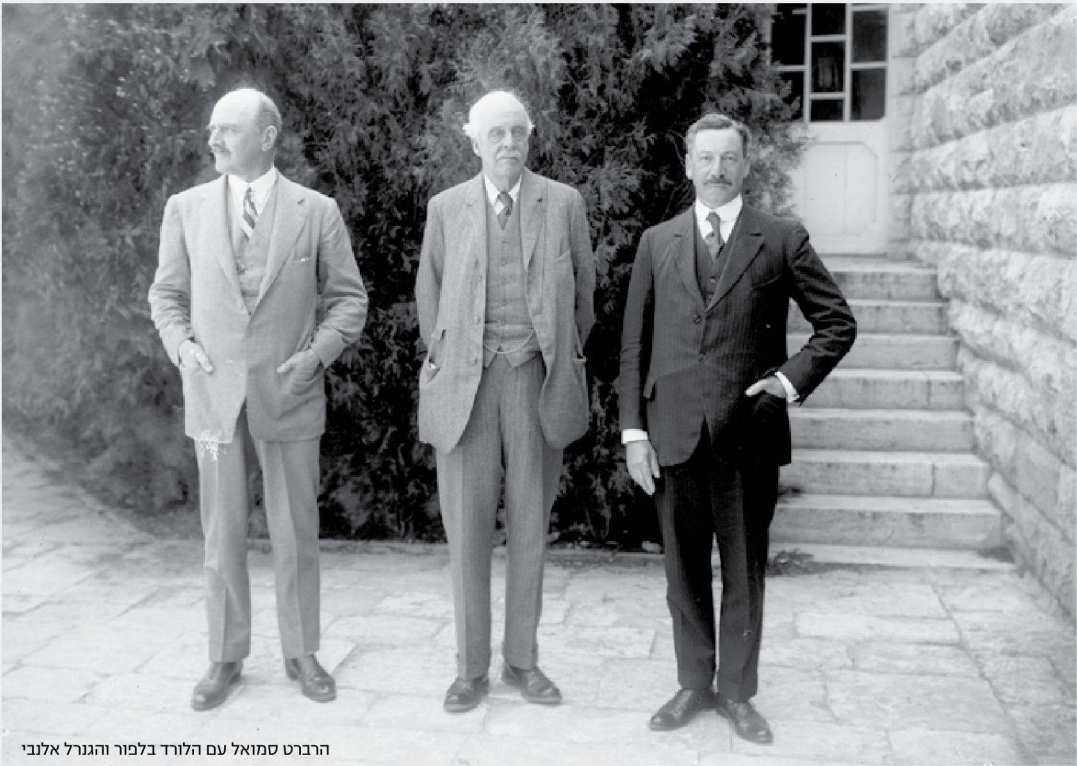
סט. "מאת ה' הייתה זאת, היא נפלאת בעינינו. זה היום עשה ה', נגילה ונשמחה בו" (תהלים קי"ח, כג־כד).

ע. **לא בקלות קיבלנו את הצהרת בלפור**; כנגד המדיניות הציונית של ממשלת בריטניה פעלו גורמים נוצריים רבי־עצמה – הן הכנסייה האנגליקנית הן הכנסייה הקתולית.

ביקור הלורד בלפור בתל אביב

61000105-3	10/11/2017	עולם קטן	עמוד 9	3/3	14.78x41.18
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציורו - 80790					

הרבט סמואל עם הלורד בלפור והגנרל אלנבי

הממד הנסי בהצהרת בלפור עולה עשרת מונים על הנס בהצהרת כורש - בימינו מדובר באימפריה נוצרית, עם רקע אנטישמי של כמעט אלפיים שנה, שמביאה בשורת גאולה לעם ישראל אחרי גלות של כמעט אלפיים שנה

בניסן תרפ"א (1.5.1921) בהתקפה על בית העולים בִּיפו, שבה נהרג הסופר יוסף חיים ברנר עם עוד עשרות יהודים.

פז. הבריטים נכנעו במידה מסוימת ללחץ הערבי.

פח. הם הוציאו בז' בסיוון תרפ"ב (3.6.1922) מסמך ("הספר הלבן של צ'רצ'יל"), שבו חילקו את ארץ ישראל, שניתנה כולה לעם היהודי בהצהרת בלפור ובוועידת סן רמו, לשני חלקים.

פט. את עבר הירדן המזרחי, כשני שלישי מן הארץ, נתנו לערבים בהנהגתו של האמיר עבדאללה מן השושלת ההאשמית, שתמכה בבריטניה במלחמת העולם הראשונה.

צ. עבר הירדן המערבי, מן הירדן ועד הים, נשאר שטחו של הבית הלאומי היהודי.

צא. ההסתדרות הציונית הגישה מחאה חריפה לבריטניה על כניעתה ללחץ הערבי ונסיגתה מן ההבטחה המקורית לתנועה הציונית.

צב. גם זאב ז'בוטינסקי, ממארגני הגדודים העבריים במלחמת העולם הראשונה, הצטרף למחאה, והקים את התנועה הרביזיוניסטית, שמטרתה להיאבק בהחלטה הבריטית ולגרום לשינויה.

צג. "שתי גדות לירדן" – הכריז ז'בוטינסקי בהמנון התנועה – "זו שלנו, זו גם כן".

צד. "תשכח ימיני אם אשכח את שמאל הירדן" – כתב.

צה. אבל המחאות לא עזרו.

צו. **בכ"ח בתמוז תרפ"ב** (24.7.1922) אישר חבר הלאומים, הארגון הבינלאומי שהוקם אחרי המלחמה, את המנדט הבריטי על ארץ ישראל תוך הדגשת חובתה של בריטניה למלא בשלמות ובנאמנות את הצהרת בלפור.

צז. כחודשיים לאחר מכן, בכ"ג באלול תרפ"ב (16.9.1922), אישר חבר הלאומים את בקשתה של בריטניה לנתק את עבר הירדן המזרחי מן הבית הלאומי שהובטח לעם היהודי.

צח. למרות הכאב והצער אסור להמעיט בחשיבות ההחלטה של חבר הלאומים, שהפכה את המנדט הבריטי ואת הצהרת בלפור להחלטה בעלת תוקף משפטי על פי החוק הבינלאומי, מכיוון שמדובר בארגון בינלאומי.

צט. חבר הלאומים גם שב והדגיש את "זכותו ההיסטורית של העם היהודי לשוב ולהקים את ביתו הלאומי במולדתו העתיקה".

ק. בכך הפך חבר הלאומים את ההחלטה לבעלת תוקף גם במישור המוסרי ולא רק במישור המשפטי והמדיני.

קא. רצונו לתקן את העוול שנגרם לעם היהודי, שגורש באכזריות ממולדתו על ידי הרומאים, הביזנטים והערבים – הכריזו עמי העולם הנאורים.

קב. כך קם והיה למציאות חזונו של הגאון מווילנה, שגילה לתלמידיו שהגאולה השלישית תתבסס על הסכמת אומות העולם כמו בשיבת ציון בימי בית שני.

קג. כך קם והיה למציאות חזונו של הרצל, שלמענו הקדיש את חייו ועשה כל מאמץ אפשרי כדי להשיגו.

קד. אשריך הרצל, שגם אם לא זכית לראות את חזונך מתגשם בימך, זכית לעורר את העם היהודי "להילחם על זכותו הטבעית והצודקת להקים בארצו בית לאומי המוכר במשפט העמים".

קה. הבלתי ייאמן התרחש, הבלתי מציאותי הפך למציאות, האבסורד של העבר הפך למוסכמה בינלאומית של ההווה.

קו. רק א־לוהי ישראל, "הממליך מלכים ולו המלוכה", מסוגל לחולל מהלך פלאי כזה כדי לקיים את הבטחתו לעמו.

קז. אשרינו שזכינו.

עא. אבל לצערנו גם חוגים יהודיים היו מעורבים בפעילות האנטי־ציונית בניסיון למנוע את מתן ההצהרה – חוגים רפורמיים ומתבוללים מצד אחד וחוגים חרדיים מצד שני.

עב. מולם התייצב הרב קוק, שהיה באותן שנים בלונדון בעל כורחו, ועמדתו הציונית הנחרצת והתקיפה השפיעה השפעה גדולה על דעת הקהל וגם על המערכת הפוליטית.

עג. את כיבוש ארץ ישראל השלים הצבא הבריטי רק בסוכות תרע"ט (25.9.1918), כאשר השתלט על הגליל ועל הגולן; במהלך כיבוש הארץ איבד הצבא הבריטי כ־23 אלף חיילים.

עד. אבל בריטניה לא נשארה לבדה. צרפת הצטרפה להצהרה ביום ב' אדר תרע"ח (14.2.1918), איטליה בכ"ז אייר תרע"ח (9.5.1918), וארצות הברית בכ"ג אלול תרע"ח (31.8.1918).

עה. כן, גם צרפת ואיטליה הקתוליות וארצות הברית הפרוטסטנטית! בכך התרחב הגס והקיף את כל זרמי הנצרות.

עו. אבל התהליך של ההכרה בתנועה הציונית לא הושלם.

עז. **בה' באייר תר"ף** (23.4.1920) התכנסו בסן רמו שבאיטליה ראשי מעצמות הברית שניצחו במלחמת העולם – ובראשן בריטניה, צרפת ואיטליה – לוועידה בינלאומית, שתפקידה לארגן את העולם לאחר המלחמה.

עח. בוועידה זו אומצה הצהרת בלפור וניתן לה תוקף בינלאומי, מתוך "הכרה בזכותו ההיסטורית של העם היהודי לשוב למולדתו העתיקה".

עט. בריטניה קיבלה את המנדט על ארץ ישראל, שפירושו קבלת האחריות לסייע לעם היהודי בהקמת ביתו הלאומי בהתאם להצהרת בלפור.

פ. ועידת סן רמו גם קבעה שהבית הלאומי של העם היהודי ישתרע על כל ארץ ישראל משני עברי נהר הירדן.

פא. מיד לאחר קבלת המנדט מינתה בריטניה מושל לארץ ישראל, סר הרברט סמואל, יהודי בריטי שתמך בתנועה הציונית.

פב. הוא הגיע לארץ בי"ד בתמוז תר"ף (30.6.1920) והתקבל בהתלהבות ע"י היישוב העברי, שראה במינוי יהודי ציוני אות וסימן לרצינות ולכנות כוונותיה של בריטניה.

פג. ואכן, פעולתו הראשונה עם הגיעו הייתה לשחרר את כל אסירי ארגון "ההגנה", ובראשם זאב ז'בוטינסקי, שנעצרו לאחר הפרעות של הערבים בחג הפסח תר"ף (פרעות נבי מוסה).

פד. כמו כן הוציא 16,500 רשיונות עלייה ("סרטיפיקטים") למשפחות יהודיות באירופה, מהלך שאילו זכינו לממשו היו עולים לארץ רבבות יהודים.

פה. **ערביי ארץ ישראל, ובראשם חאג' אמין אל־חוסייני**, לא השלימו עם המדיניות הבריטית ועם הצלחתה של התנועה הציונית.

פו. הם פתחו בסדרת התקפות על הישוב היהודי – תחילה בתל־חי שבגליל, שבה נהרג יוסף טרומפלדור בי"א באדר תר"ף; לאחר מכן בחג הפסח של אותה שנה בירושלים במסגרת תהלוכה למסגד נבי מוסה; ולאחר מכן (בכ"ג

מתוך הספר "מגילת התקומה והעצמאות" מאת ד"ר חגי בן ארצי בהוצאת ספריית בית אל.
הספר עומד לצאת בע"ה בשבועות הקרובים לקראת מלאת שבעים שנה למדינת ישראל